

ПРАКТИЧНІ МОДУЛІ

Практичне заняття № 1

СОЦІОЛІНГВІСТИКА ЯК НАУКОВА І НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Теоретичні питання

1. Об'єкт і предмет соціолінгвістики.
2. Статус соціолінгвістики.
3. Соціолінгвістика як міждисциплінарна наука.
4. Течії і напрями соціолінгвістичних досліджень (синхронічна і діахронічна соціолінгвістика, макро- і мікросоціолінгвістика, теоретична й експериментальна, соціолінгвістика і соціологія мови, прикладна соціолінгвістика).

Рекомендована література

1. Антошкіна Л.І., Красовська Г.М., Сигеда П.І., Сухомлинов П.М. Соціолінгвістика: навчальний посібник. – Донецьк: ТОВ Юго-Восток ЛТД, 2007. – 360 с.
2. Беликов В.И., Крысин Л.П. Социолингвистика: Учебник для вузов. – М.: Рос. гос. гуманитар. ун-т, 2001. – 312 с.
3. Масенко Л. Т. Нариси із соціолінгвістики. – К.: Видавничий дім «КМА», 2010. – 243с.
4. Мацюк Г. Соціолінгвістика як інтеграційний напрям досліджень в умовах сучасної парадигми: міжнародний досвід й українська перспектива // Наукові записки НаУКМА. Філологічні науки (мовознавство). – 2012. – Том. 137. – С. 28-34.
5. Мацюк Г. Сучасна соціолінгвістика: тенденції в розвитку теорії і завдання // Мова і суспільство. – 2010. – Випуск 1. – С. 5-20.
6. Ніколенко А. Г. Соціальні аспекти мовлення. – Вінниця: Нова книга, 2005. – 256 с.
7. Олікова М.О. Словник соціолінгвістичних та етнолінгвістичних термінів. – Луцьк: РВВ.Волин.нац.ун-ту ім. Лесі Українки, 2010. – 364 с.
8. Римашевський Ю. Соціолінгвістика і лінгвокультурологія: спільне й відмінне у підходах до вивчення взаємодії мови і культури // Мова і суспільство. – 2010. – Випуск 1. – С. 31-37.
9. Словарь социолингвистических терминов. – М., 2006. – 312 с.
10. Шумарова Н.П. Соціолінгвістика і стилістика: система кореляцій // <http://journal.lib.univ.kiev.ua>.
11. Юсселер Манфред. Социолингвистика (язык как социальное явление). – К.: Вища школа, 1987. – 199 с.

Самостійна робота до теми

1. З підручників, посібників, словників, наукових статей та інших джерел виписати визначення соціолінгвістики, порівняти та проаналізувати їх.
2. Скласти таблицю «Напрями соціолінгвістики», яка відображала б проблематику кожного напрямку.
3. Записати інтегральні й диференціальні ознаки соціолінгвістики й соціології мови.
4. Опрацювати матеріали до теми «Соціолінгвістика серед інших лінгвістичних дисциплін» (див. модулі самостійної роботи).

РОЗВИТОК ЗАРУБІЖНОЇ ТА ВІТЧИЗНЯНОЇ СОЦІОЛІНГВІСТИКИ

Теоретичні питання

1. Празька школа функціональної лінгвістики (Р.Якобсон, М.Трубецької, В.Матезіус, В.Гавренек, С.Карцевський).
2. Французька соціологічна школа к.ХІХ – п.ХХ століття (А.Мейє, Ж.Вандрієс).
3. Американська соціолінгвістична школа (У.Брайт, Д.Гамперц, Ч.Фергюсон, У.Лабов).
4. Зародження соціолінгвістики у СРСР (20-40-і роки ХХ ст.).
5. «Нове вчення про мову» М.Марра і відхід від соціолінгвістичної проблематики.
6. Відновлення соціолінгвістичних досліджень у 60-70 роках ХХ століття (праці М.Панова, С.Ожегова, В.Бондалетова, С.Скворцова та ін.).
7. Розвиток соціолінгвістики в Україні.

Рекомендована література

1. Алпатов В. М. История лингвистических учений: Учеб. пособие. – М.: Языки рус. культуры, 1998. – 368 с.
2. Антошкіна Л.І., Красовська Г.М., Сигеда П.І., Сухомлинов П.М. Соціолінгвістика: навчальний посібник. – Донецьк: ТОВ Юго-Восток ЛТД, 2007. – 360 с.
3. Курас І. Етнополітологія. Перші кроки становлення. – К., 2004. – 736 с.
4. Масенко Л. Мова і політика. – К.: Соняшник, 2004. – 120 с.
5. Масенко Л. Т. Нариси із соціолінгвістики. – К.: Видавничий дім «КМА», 2010. – 243с.
6. Мацюк Г. Сучасна соціолінгвістика: тенденції в розвитку теорії і завдання // Мова і суспільство. – 2010. – Випуск 1. – С. 5-20.
7. Мацюк Г.П. До витоків соціолінгвістики: Соціологічний напрям у мовознавстві. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 432 с.
8. Олікова М.О. Словник соціолінгвістичних та етнолінгвістичних термінів. – Луцьк: РВВ.Волин.нац.ун-ту ім. Лесі Українки, 2010. – 364 с.
9. Радевич-Винницький Я. Україна: від мови до нації. – Дрогобич: «Відродження», 1997. – 359 с.
10. Соціолінгвістичні студії / за заг. ред. Л.О. Ставицької. – К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. – 288 с.
11. Ставицька Л. Арго, жаргон, сленг: Соціальна диференціація української мови. – К.: Критика, 2005. – 464 с.
12. Українсько-російська двомовність / за заг. ред. Л.О. Ставицької. – К., 2007. – 238 с.
13. Шевельов Ю. Українська мова в першій половині двадцятого століття (1900-1941): Стан і статус / Ю. Шевельов. – Чернівці: Рута, 1998. – 208 с.
14. Юсселер Манфред. Социолингвистика (язык как социальное явление). – К.: Вища школа, 1987. – 199 с.

Самостійна робота до теми

1. Підготувати повідомлення з презентацією про одного із зарубіжних учених-соціолінгвістів (на вибір студента).
2. Дати коротку характеристику соціолінгвістичних досліджень певної проблематики (на вибір студента) в Україні

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ СОЦІОЛІНГВІСТИКИ

Теоретичні питання

1. Мовна спільнота.
2. Рідна мова і суміжні поняття.
3. Мовний код.
4. Соціально-комунікативна система.
5. Переключення та змішування кодів.
6. Мовна варіативність.
7. Сфери використання мови.
8. Мовленнєва і немовленнєва комунікація.
9. Комунікативна ситуація.
10. Мовленнєве спілкування, мовленнєва поведінка, мовленнєвий акт.
11. Комунікативна компетенція носія мови.
12. Соціальний статус і соціальна роль.

Рекомендована література

1. Антошкіна Л.І., Красовська Г.М., Сигеда П.І., Сухомлинов П.М. Соціолінгвістика: навчальний посібник. – Донецьк: ТОВ Юго-Восток ЛТД, 2007. – 360 с.
2. Беликов В.И., Крысин Л.П. Социолінгвістика: Учебник для вузов. – М.: Рос. гос. гуманит. ун-т, 2001. – 312 с.
3. Брага І. Перемикання кодів: основні напрями соціолінгвістичних досліджень // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия «Филология. Социальные коммуникации». – Том 25 (64). – № 1. – Часть 1. – С.238-242.
4. Демченко В. Про значення терміна койне в соціолінгвістиці // Мова і суспільство. - 2012. - Вип. 3. - С. 54–58.
5. Загнітко А., Кудрейко І. Соціолінгвістика: предметно-поняттєвий апарат // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. – 2009. – Вип. 46. – Ч. 1. – С. 16-25.
6. Масенко Л. Т. Нариси із соціолінгвістики. – К.: Видавничий дім «КМА», 2010. – 243с.
7. Мацюк Г. Сучасна соціолінгвістика: тенденції в розвитку теорії і завдання // Мова і суспільство. – 2010. – Випуск 1. – С. 5-20.
8. Михальчук О. «Мовна поведінка» як категорія української соціолінгвістики // Мова і суспільство. – 2014. – Випуск 5. – С. 28-39.
9. Ніколенко А. Г. Соціальні аспекти мовлення. – Вінниця: Нова книга, 2005. – 256 с.
10. Олікова М.О. Словник соціолінгвістичних та етнолінгвістичних термінів. – Луцьк: РВВ.Волин.нац.ун-ту ім. Лесі Українки, 2010. – 364 с.
11. Ригованова В. Поняття етнолінгвістична вітальність у соціолінгвістиці // Мова і суспільство. – 2012. – Випуск 3. – С. 38–44.
12. Словарь социолінгвістических терминов. – М., 2006. – 312 с.
13. Соціолінгвістичні студії / за заг. ред. Л.О. Ставицької. – К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. – 288 с.
14. Юсселер Манфред. Социолінгвістика (язык как социальное явление). – К.: Вища школа, 1987. – 199 с.

Самостійна робота до теми

1. Виписати із підручників, посібників, словників, наукових статей та інших джерел визначення поняття «літературна мова», порівняти та проаналізувати їх.
2. Скласти таблицю «Різновиди мовних норм».
3. Опрацювати матеріали до теми «Літературна мова (стандарт). Мовна норма» (див. модулі самостійної роботи).

СОЦІАЛЬНА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ МОВИ

Теоретичні питання

1. Проблема соціальної диференціації мови у світовій лінгвістиці.
2. Поняття соціальний діалект (соціолект).
3. Різновиди соціолектів: професійні, вікові, групові (корпоративні).
4. Арго. Жаргон. Сленг.
5. Молодіжний соціолект: причини виникнення і функціонування, носії, основні ознаки, лексико-фразеологічний склад, взаємодія з іншими підсистемами мови.

Рекомендована література

1. Актуальні проблеми соціолінгвістики: Збірник наукових праць. – К., 1992. – 100 с.
2. Антошкіна Л.І., Красовська Г.М., Сигеда П.І., Сухомлинов П.М. Соціолінгвістика: навчальний посібник. – Донецьк: ТОВ Юго-Восток ЛТД, 2007. – 360 с.
3. Беликов В.И., Крысин Л.П. Социолингвистика: Учебник для вузов. – М.: Рос. гос. гуманитар. ун-т, 2001. – 312 с.
4. Белл Р.Т. Социолингвистика. Цели, методы и проблемы. – М.: Международные отношения, 1980. – 318 с.
5. Бондалетов В.Д. Социальная лингвистика. – М.: Просвещение, 1987. – 212 с.
6. Карасик В. И. Язык социального статуса. – М.: ИТДГК «Гнозис», 2002. – 333 с.
7. Колесов В.В. Язык города. – М.: Высшая школа, 1991. – 192 с.
8. Масенко Л. Т. Нариси із соціолінгвістики. – К.: Видавничий дім «КМА», 2010. – 243с.
9. Ніколенко А. Г. Соціальні аспекти мовлення. – Вінниця: Нова книга, 2005. – 256 с.
10. Олікова М.О. Словник соціолінгвістичних та етнолінгвістичних термінів. – Луцьк: РВВ.Волин.нац.ун-ту ім. Лесі Українки, 2010. – 364 с.
11. Словарь социолингвистических терминов. – М., 2006. – 312 с.
12. Соціолінгвістичні студії / за заг. ред. Л.О. Ставицької. – К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. – 288 с.
13. Ставицька Л. Арго, жаргон, сленг: Соціальна диференціація української мови. – К.: Критика, 2005. – 464 с.
14. Шелудько В. Методи дослідження мовної особистості сучасного українського державного службовця // Мова і суспільство. – 2016. – Випуск 7. – С. 18-24.

Самостійна робота до теми

1. Із підручників, посібників, словників, наукових статей та інших джерел виписати визначення понять *соціолект*, *арго*, *жаргон*, *сленг*. Порівняти та проаналізувати їх.
2. Написати доповідь на тему «Проблема соціальної диференціації мови у працях зарубіжних та вітчизняних лінгвістів».
3. Опрацювати матеріали до теми «Студентський та шкільний жаргони» (**див. модулі самостійної роботи**).

СОЦІАЛЬНА ОБУМОВЛЕНІСТЬ МОВНОГО РОЗВИТКУ

Теоретичні питання

1. Розвиток мови як соціолінгвістична проблема.
2. Соціолінгвістична концепція Є.Поливанова.
3. Сучасні соціолінгвістичні концепції мовного розвитку.
 - Теорія антиномій (М.Панов).
 - Теорія мовної еволюції У.Лабова.

Рекомендована література

1. Антошкіна Л.І., Красовська Г.М., Сигеда П.І., Сухомлинов П.М. Соціолінгвістика: навчальний посібник. – Донецьк: ТОВ Юго-Восток ЛТД, 2007. – 360 с.
2. Беликов В.И., Крысин Л.П. Социоллингвистика: Учебник для вузов. – М.: Рос. гос. гуманитар. ун-т, 2001. – 312 с.
3. Белл Р.Т. Социоллингвистика. Цели, методы и проблемы. – М.: Международные отношения, 1980. – 318 с.
4. Бондалетов В.Д. Социальная лингвистика. – М.: Просвещение, 1987. – 212 с.
5. Гарлицька Т. Динаміка та соціолінгвістичні особливості розвитку мови міського ареалу // Одеський лінгвістичний вісник. 2015. – № 5. – Том 2. – С. 22-25.
6. Масенко Л. Т. Нариси із соціолінгвістики. – К.: Видавничий дім «КМА», 2010. – 243с.
7. Мова і соціальні процеси. – Львів: Світ, 1997. – 107 с.
8. Мова у соціальному і культурному контексті: Збірник наукових праць. – К.,1997. – 270 с.
9. Ніколенко А. Г. Соціальні аспекти мовлення. – Вінниця: Нова книга, 2005. – 256 с.
10. Олікова М.О. Словник соціолінгвістичних та етнолінгвістичних термінів. – Луцьк: РВВ.Волин.нац.ун-ту ім. Лесі Українки, 2010. – 364 с.
11. Радевич-Винницький Я. Україна: від мови до нації. – Дрогобич: «Відродження», 1997. – 359 с.
12. Радчук В. Параметри і взаємодія мов // Дивослово.– 2005.– № 6.– С. 36–44.
13. Словарь социоллингвистических терминов. – М., 2006. – 312 с.
14. Соціолінгвістичні студії / за заг. ред. Л.О. Ставицької. – К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. – 288 с.
15. Ткаченко О. Соціолінгвістична класифікація мов у її слов'янській специфіці й динаміці // Мовознавство. – 2003. – № 2-3. – С. 3-13.

Самостійна робота до теми

1. Написати доповідь на тему «Соціальні фактори і розвиток сучасної української мови».
2. Підготувати повідомлення з презентацією на тему «Сучасні соціолінгвістичні концепції мовного розвитку».

МОВНА СИТУАЦІЯ. СУЧАСНА МОВНА СИТУАЦІЯ В УКРАЇНІ

Теоретичні питання

1. Типи мовних ситуацій: монокомпонентні/ полікомпонентні, рівноважні/ нерівноважні, однополюсні/ багатопольні, одномовні/ багатомовні, гомогенні/ гомоморфні, гетерогенні/ гетероморфні, гармонійні/ дисгармонійні, збалансовані/ незбалансовані, ендоглосні/ екzogлосні.
2. Двомовність (білінгвізм).
3. Типи білінгвізму: рецептивний, репродуктивний, продуктивний; чистий і змішаний; безпосередній і опосередкований; природний і штучний; індивідуальний і масовий.
4. Диглосія.
5. Сучасна мовна ситуація в Україні.

Рекомендована література

1. Антошкіна Л.І., Красовська Г.М., Сигеда П.І., Сухомлинов П.М. Соціолінгвістика: навчальний посібник. – Донецьк: ТОВ Юго-Восток ЛТД, 2007. – 360 с.
2. Белл Р.Т. Соціолінгвістика. Цели, методы и проблемы. – М.: Международные отношения, 1980. – 318 с.
3. Гарлицька Т. Динаміка та соціолінгвістичні особливості розвитку мови міського ареалу // Одеський лінгвістичний вісник. 2015. – № 5. – Том 2. – С. 22-25.
4. Демченко В. Мовне середовище. Екстралінгвістичний нарис про Південь України: Монографія. – Херсон: Айлант, 2001. – 188 с.
5. Кузнецова Т.В. Мова білінгвальної сім'ї у функціональному аспекті: Автореф. дис. ... канд. філол. наук. – К., 1999. – 19 с.
6. Масенко Л. Мовна ситуація України: соціолінгвістичний аналіз // Мовна політика та мовна ситуація в Україні: Аналіз і рекомендації/ За ред. Ю. Бестерс-Дільгер. – Київ, 2008. – С. 96 – 131.
7. Масенко Л. Т. Нариси із соціолінгвістики. – К.: Видавничий дім «КМА», 2010. – 243с.
8. Мовна політика та мовна ситуація в Україні: Аналіз і рекомендації / За ред. Юліане Бестерс-Дільгер. – К., 2008. – 363 с.
9. Олікова М.О. Словник соціолінгвістичних та етнолінгвістичних термінів. – Луцьк: РВВ.Волин.нац.ун-ту ім. Лесі Українки, 2010. – 364 с.
10. Погрібний А. Світовий мовний досвід та українські реалії. – К., 2003. – 72 с.
11. Словарь социолингвистических терминов. – М., 2006. – 312 с.
12. Соколова С., Залізняк Г. Особливості сучасної мовної ситуації України у дзеркалі соціології та соціолінгвістики // Українська мова. – 2018. – № 2. – С. 3-19.
13. Соціолінгвістичні студії / за заг. ред. Л.О. Ставицької. – К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. – 288 с.
14. Тараненко О.О. Мовна ситуація та мовна політика в сучасній Україні (на загальнослов'янському тлі) // Мовознавство. – 2003. – № 2–3. – С.30–55.
15. Українсько-російська двомовність / за заг. ред. Л.О. Ставицької. – К., 2007. – 238 с.
16. Шевельов Ю. Українська мова в першій половині двадцятого століття (1900-1941): Стан і статус / Ю. Шевельов. – Чернівці: Рута, 1998. – 208 с.
17. Шумарова Н. П. Мовна компетенція особистості в ситуації білінгвізму. – К., 2000. – 284 с.

Самостійна робота до теми

1. Із підручників, посібників, словників, наукових статей та інших джерел виписати визначення понять *білінгвізм* і *диглосія*, порівняти та проаналізувати їх.
2. Скласти тези до однієї із наукових або публіцистичних статей на тему «Сучасна мовна ситуація в Україні».

ВЗАЄМОДІЯ МОВ. МОВИ-ПОСЕРЕДНИКИ

Теоретичні питання

1. Поняття «мовні контакти» і «взаємодія мов».
2. Типи мовних контактів.
3. Інтерференція як наслідок взаємодії мов.
4. Суржик як результат змішування мов.
5. Допоміжні мови міжетнічного спілкування: лінгва франка, койне, піджин, креольські мови.
6. Міжнародні і світові мови.
7. Штучні мови.

Рекомендована література

1. Антисуржик / За заг. ред. О. Сербенської. – Львів, 1994. – 152 с.
2. Антошкіна Л.І., Красовська Г.М., Сигеда П.І., Сухомлинов П.М. Соціолінгвістика: навчальний посібник. – Донецьк: ТОВ Юго-Восток ЛТД, 2007. – 360 с.
3. Беликов В.И., Крысин Л.П. Социолінгвістика: Учебник для вузов. – М.: Рос. гос. гуманит. ун-т, 2001. – 312 с.
4. Белл Р.Т. Социолінгвістика. Цели, методы и проблемы. – М.: Международные отношения, 1980. – 318 с.
5. Бондалетов В.Д. Социальная лингвістика. – М.: Просвещение, 1987. – 212 с.
6. Вайнрайх У. Языковые контакты. – К.: Наука, 1979. – 262с.
7. Демченко В. Про значення терміна койне в соціолінгвістиці // Мова і суспільство. - 2012. - Вип. 3. - С. 54–58.
8. Дьячков М.В. Креольские языки. – М.: Наука, 1987. – 108с.
9. Масенко Л. Т. Нариси із соціолінгвістики. – К.: Видавничий дім «КМА», 2010. – 243с.
10. Масенко Л.Т. Суржик: між мовою і язиком. – К., 2011. – 135 с.
11. Олікова М.О. Словник соціолінгвістичних та етнолінгвістичних термінів. – Луцьк: РВВ.Волин.нац.ун-ту ім. Лесі Українки, 2010. – 364 с.
12. Поліщук Я. Лінгвістичний та металінгвістичний феномен суржику (на прикладі сучасної української літератури), [w:] Język ukraiński: współczesność – historia, pod red. F. Czyżewskiego, P. Hrycenko, Lublin 2003, s. 267–278.
13. Радчук В. Параметри і взаємодія мов // Дивослово.– 2005.– № 6.– С. 36–44.
14. Радчук В. Параметри і взаємодія мов // Дивослово.– 2005.– № 7.– С. 42–48.
15. Селіванова О. Проблема форм міксації мов у соціолінгвістиці // Мова і суспільство. – 2011. – Випуск 2. – С. 3-10.
16. Сигеда П.І. Лінгвістичний аспект інтерференції (на матеріалі російського мовлення жителів Північного Приазов'я) // Державотворчі процеси і соціально-економічні моделі розвитку України на сучасному етапі: Збірник наукових статей: В 2-х т. Том 2.– Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2007.– С. 216–221.
17. Словарь социолінгвістических терминов. – М., 2006. – 312 с.

Самостійна робота до теми

1. Підготувати виступ на тему «Суржикове мовлення».
2. Підготувати повідомлення із презентацією на тему «Штучні мови».

МОВНА ПОЛІТИКА. МОВНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ

Теоретичні питання

1. Поняття мовної політики, національно-мовної політики.
2. Суб'єкти і компоненти національно-мовної політики.
3. Етапи мовної політики.
4. Типи мовної політики.
5. Правовий статус мов.
6. Мовне планування (позачергові заходи державної мовної політики).
7. Мовне будівництво.
8. Мовна політика радянського уряду щодо національних мов республік (зокрема, української).
9. Мовна політика України на загальнодержавному й регіональному рівнях.

Рекомендована література

1. Антошкіна Л.І., Красовська Г.М., Сигеда П.І., Сухомлинов П.М. Соціолінгвістика: навчальний посібник. – Донецьк: ТОВ Юго-Восток ЛТД, 2007. – 360 с.
2. Курас І. Етнополітологія. Перші кроки становлення. – К., 2004. – 736 с.
3. Масенко Л. Мова і політика. – К.: Соняшник, 2004. – 120 с.
4. Масенко Л. Т. Нариси із соціолінгвістики. – К.: Видавничий дім «КМА», 2010. – 243с.
5. Мацюк Г.П. Прикладна соціолінгвістика: Питання мовної політики. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. – 212с.
6. Мовна політика та мовна ситуація в Україні: Аналіз і рекомендації / За ред. Юліане Бестерс-Дільгер. – К., 2008. – 363 с.
7. Мовні конфлікти і гармонізація суспільства: Матеріали наукової конференції. – К.: ВПЦ Київський університет, 2002. – 224 с.
8. Нагорна Л.П. Політична мова і мовна політика: Діапазон можливостей політичної лінгвістики.– К., Світогляд, 2005.– 315 с.
9. Олікова М.О. Словник соціолінгвістичних та етнологістичних термінів. – Луцьк: РВВ.Волин.нац.ун-ту ім. Лесі Українки, 2010. – 364 с.
10. Погрібний А. Світовий мовний досвід та українські реалії. – К., 2003. – 72 с.
11. Радевич-Винницький Я. Україна: від мови до нації. – Дрогобич: «Відродження», 1997. – 359 с.
12. Словарь социолингвистических терминов. – М., 2006. – 312 с.
13. Тараненко О.О. Мовна ситуація та мовна політика в сучасній Україні (на загальнослов'янському тлі) // Мовознавство. – 2003.– № 2–3.– С.30–55.
14. Українсько-російська двомовність / за заг. ред. Л.О. Ставицької. – К., 2007. – 238 с.

Самостійна робота до теми

1. Скласти таблицю «Компоненти національно-мовної політики».
2. Із підручників, посібників, словників, наукових статей та інших джерел виписати визначення понять *державна* і *офіційна* мова, порівняти та проаналізувати їх.
3. Опрацювати матеріали до теми «Закони про мову» (див. модулі самостійної роботи).

МОДУЛІ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Модуль самостійної роботи

СОЦІОЛІНГВІСТИКА СЕРЕД ІНШИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Теоретичні питання

1. Взаємозв'язок соціолінгвістики і діалектології.
2. Соціосемантика як напрям взаємодії соціолінгвістики і семантики.
3. Основні відмінності між психолінгвістикою і соціолінгвістикою.
4. Взаємодія етнолінгвістики і соціолінгвістики.

Рекомендована література

1. Антошкіна Л.І., Красовська Г.М., Сигеда П.І., Сухомлинов П.М. Соціолінгвістика: навчальний посібник. – Донецьк: ТОВ Юго-Восток ЛТД, 2007. – 360 с.
2. Беликов В.И., Крысин Л.П. Социолингвистика: Учебник для вузов. – М.: Рос. гос. гуманитар. ун-т, 2001. – 312 с.
3. Бондаренко В.Г., Крючкова Т.Б. Социолингвистика и исследование текста // Теоретические проблемы социальной лингвистики. – М.: Наука, 1981. – С. 275-289.
4. Євграфова А.О. Лінгвокраїнознавство як об'єкт соціолінгвістики // Філол. науки: Зб. наук. пр. — Суми, 1999. — С. 46-53.
5. Масенко Л. Т. Нариси із соціолінгвістики. – К.: Видавничий дім «КМА», 2010. – 243с.
6. Мацюк Г. Соціолінгвістика як інтеграційний напрям досліджень в умовах сучасної парадигми: міжнародний досвід й українська перспектива // Наукові записки НаУКМА. Філологічні науки (мовознавство). – 2012. – Том. 137. – С. 28-34.
7. Мацюк Г. Сучасна соціолінгвістика: тенденції в розвитку теорії і завдання // Мова і суспільство. – 2010. – Випуск 1. – С. 5-20.
8. Ніколенко А. Г. Соціальні аспекти мовлення. – Вінниця: Нова книга, 2005. – 256 с.
9. Олікова М.О. Словник соціолінгвістичних та етнолінгвістичних термінів. – Луцьк: РВВ.Волин.нац.ун-ту ім. Лесі Українки, 2010. – 364 с.
10. Римашевський Ю. Соціолінгвістика і лінгвокультурологія: спільне й відмінне у підходах до вивчення взаємодії мови і культури // Мова і суспільство. – 2010. – Випуск 1. – С. 31-37.
11. Словарь социолингвистических терминов. – М., 2006. – 312 с.
12. Тарасов Е.Ф. Социолингвистика и психолингвистика // Теоретические проблемы социальной лингвистики. – М.: Наука, 1981. – С. 140-164.
13. Шумарова Н.П. Соціолінгвістика і стилістика: система кореляцій // <http://journal.lib.univ.kiev.ua>.
14. Яворська Г. М. Прескриптивна лінгвістика як дискурс: Мова, культура, влада. / Нац. акад. наук України. Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні. – К.: Віпол, 2000. – 288 с.

Форми контролю

1. Перевірка теоретичних знань до теми.
2. Заслуховування виступів на тему: «Взаємозв'язок соціолінгвістики з іншими лінгвістичними дисциплінами».

Модуль самостійної роботи

ЛІТЕРАТУРНА МОВА (СТАНДАРТ). МОВНА НОРМА.

Теоретичні питання

1. Літературна мова (стандарт).
2. Мовна норма.

Рекомендована література

1. Антошкіна Л.І., Красовська Г.М., Сигеда П.І., Сухомлинов П.М. Соціолінгвістика: навчальний посібник. – Донецьк: ТОВ Юго-Восток ЛТД, 2007. – 360 с.
2. Беликов В.И., Крысин Л.П. Социолінгвістика: Учебник для вузов. – М.: Рос. гос. гуманит. ун-т, 2001. – 312 с.
3. Боярова Л. Мовна норма і термінологія // Мовознавство: Тези та повідомлення III Міжнародного конгресу україністів.- Х.: Око, 1996.- С.247-250.
4. Ганич Д.І., Олійник І.С. Словник лінгвістичних термінів. – К.: Вища школа, 1985. – 306 с.
5. Загнітко А., Кудрейко І. Соціолінгвістика: предметно-поняттєвий апарат // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. – 2009. – Вип. 46. – Ч. 1. – С. 16-25.
6. Кияк Т. Термінологія як фактор державності української мови // Державність української мови і мовний досвід світу (Матеріали Міжнародної конференції). – К., 2000. – С. 213-225.
7. Куделько З. Поняття норми в мові // Українська термінологія і сучасність. Збірник наукових праць.- Вип. IV.- К.: КНЕУ, 2001.- С. 250-252.
8. Масенко Л. Т. Нариси із соціолінгвістики. – К.: Видавничий дім «КМА», 2010. – 243с.
9. Олікова М.О. Словник соціолінгвістичних та етнолінгвістичних термінів. – Луцьк: РВВ.Волин.нац.ун-ту ім. Лесі Українки, 2010. – 364 с.
10. Словарь социолінгвістических терминов. – М., 2006. – 312 с.
11. Струганець Л.В. Динаміка лексичних норм української літературної мови ХХ століття. – Тернопіль: Астон, 2002.- 315 с.
12. Українська мова. Енциклопедія. – К.: Вид-во „Українська енциклопедія” ім.М.П.Бажана, 2000. – 752 с.

Форми контролю

1. Перевірка теоретичних знань до теми.
2. Виконання тестових завдань до теми.

СТУДЕНТСЬКИЙ ТА ШКІЛЬНИЙ ЖАРГОНИ

Теоретичні питання

1. Причини виникнення і функціонування жаргону у мовленні школярів і студентів.
2. Основні тематичні групи жаргонної лексики школярів і студентів.
3. Способи словотворення шкільного і студентського жаргону.
4. Культура мовлення школярсько-студентського соціуму.

Рекомендована література

1. Антошкіна Л.І., Красовська Г.М., Сигеда П.І., Сухомлинов П.М. Соціолінгвістика: навчальний посібник. – Донецьк: ТОВ Юго-Восток ЛТД, 2007. – 360 с.
2. Горбач Олекса. Арго на Україні: Зібрані статті. — Мюнхен, 1993. — 359 с.
3. Єрмоленко С. Знати і «фільтрувати» (з практики вивчення жаргонізмів) // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. — 2005. — № 7-8. — С.168-174.
4. Качкан Ю., Корнієнко І. «Фільтруй базар», або ще раз про культуру мовлення школярів: мова та мовлення в школі очима учнів, батьків та вчителів // Українська мова та література. — 2001.— Ч. 14 (222). — С. 11.
5. Масенко Л. Т. Нариси із соціолінгвістики. – К.: Видавничий дім «КМА», 2010. – 243с.
6. Ніколенко А. Г. Соціальні аспекти мовлення. – Вінниця: Нова книга, 2005. – 256 с.
7. Олікова М.О. Словник соціолінгвістичних та етнолінгвістичних термінів. – Луцьк: РВВ.Волин.нац.ун-ту ім. Лесі Українки, 2010. – 364 с.
8. Соціолінгвістичні студії / за заг. ред. Л.О. Ставицької. – К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. – 288 с.
9. Ставицька Л. Арго, жаргон, сленг: Соціальна диференціація української мови. – К.: Критика, 2005. – 464 с.
10. Ставицька Леся. Короткий словник жаргонної лексики української мови. – К.: Критика, 2003. – 336 с.

Завдання

1. Провести анкетування 10 школярів або студентів щодо причин вживання жаргонної лексики. Проаналізувати результати анкетування.
2. Скласти словничок шкільного або студентського жаргону.

Форми контролю

1. Перевірка результатів анкетування.
2. Перевірка жаргонних словничків.

Модуль самостійної роботи

ЗАКОНИ ПРО МОВУ

Теоретичні питання

1. Мовне питання у Конституції України.
2. Мовне законодавство України.
3. Закони про мову і права людини.

Рекомендована література

1. Антонович М. Законодавство України та зарубіжних країн щодо статусу державної мови (порівняльний аспект) // Право України. — 1999. - № 6. — С.73-75.
2. Антошкіна Л.І., Красовська Г.М., Сигеда П.І., Сухомлинов П.М. Соціолінгвістика: навчальний посібник. — Донецьк: ТОВ Юго-Восток ЛТД, 2007. — 360 с.
3. Курас І. Етнополітологія. Перші кроки становлення. — К., 2004. — 736 с.
4. Масенко Л. Мова і політика. — К.: Соняшник, 2004. — 120 с.
5. Масенко Л. Т. Нариси із соціолінгвістики. — К.: Видавничий дім «КМА», 2010. — 243с.
6. Масенко Л.Т. Мова і суспільство: Постколоніальний вимір. — К., 2004.
7. Мацюк Г.П. Прикладна соціолінгвістика: Питання мовної політики. — Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. — 212с.
8. Мовна політика та мовна ситуація в Україні: Аналіз і рекомендації / За ред. Юліане Бестерс-Дільгер. — К., 2008. — 363 с.
9. Мовні конфлікти і гармонізація суспільства: Матеріали наукової конференції. — К.: ВПЦ Київський університет, 2002. — 224 с.
10. Нагорна Л.П. Політична мова і мовна політика: Діапазон можливостей політичної лінгвістики.— К., Світогляд, 2005.— 315 с.
11. Олікова М.О. Словник соціолінгвістичних та етнолінгвістичних термінів. — Луцьк: РВВ.Волин.нац.ун-ту ім. Лесі Українки, 2010. — 364 с.
12. Погрібний А. Світовий мовний досвід та українські реалії. — К., 2003. — 72 с.
13. Прадід Ю.Ф. Мовне питання в українських конституціях ХХ століття // Мовознавство. — 2002. - № 1. — С.17-23.
14. Радевич-Винницький Я. Україна: від мови до нації. — Дрогобич: «Відродження», 1997. — 359 с.
15. Гараненко О.О. Мовна ситуація та мовна політика в сучасній Україні (на загальнослов'янському тлі) // Мовознавство. — 2003.— № 2–3.— С.30–55.

Завдання

1. Законспектувати 10, 11, 12, 24, 53, 103, 148 статті Конституції України.
2. Письмово викласти основні положення закону «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (25.04.2019). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19> – Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної».

Форми контролю

1. Перевірка конспекту.
2. Перевірка тез.

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ

1. Соціолінгвістика як наука з точки зору представників вітчизняної і зарубіжних шкіл.
2. Лінгвістичні засади соціолінгвістики.
3. Нелінгвістичні засади соціолінгвістики.
4. Соціолінгвістика серед інших дисциплін.
5. Соціолінгвістичні дослідження польських, чеських та інших слов'янських вчених.
6. Проблеми й перспективи досліджень сучасної української соціолінгвістики.
7. Соціальна диференціація мови — одна з основних проблем соціолінгвістики.
8. Поняття «соціолект» в історії лінгвістики.
9. Суржик як соціолінгвістичний феномен.
10. Койне як соціолінгвістичне поняття.
11. Професійні жаргони у сучасній українській мові.
12. Мовна ситуація та білінгвізм.
13. Двомовність і диглосія.
14. Інтерференція як результат взаємодії двох мов.
15. Мовна політика. Типи мовної політики.
16. Закони про мову. Правовий статус мов.
17. Державність української мови.
18. Мовна політика України на загальнодержавному й регіональному рівнях.
19. Проблемні питання мовної політики в Україні.
20. Мовне планування України. Заходи державної мовної політики.
21. Розвиток мови як соціолінгвістична проблема.
22. Соціолінгвістичні концепції мовного розвитку.
23. Мовна політика в сучасній Україні.
24. Соціолінгвістична концепція У.Лабова.
25. Суспільно-мовна практика в Японії (США, Франції, Великобританії і т.д. — на вибір студента).
26. Етнографічний аспект соціолінгвістичних досліджень (за матеріалами праць Д.Хаймса і Д.Гамперца).
27. Проблема структури суспільства і структури мови у зарубіжній соціолінгвістиці (Ф.Бок, Д.Фішер та ін.).
28. Проблеми вивчення мови сучасного міста.
29. Переключення та змішування кодів як соціолінгвістична проблема.
30. Проблема соціальної диференціації мови у працях лінгвістів (за вибором студентів).
31. Проблема змішування мов у працях вітчизняних і зарубіжних лінгвістів.
32. Диглосія і білінгвізм у сучасній Україні.
33. Проблема штучних мов.
34. М.Марр і марризм: «нове вчення про мову».
35. Соціолінгвістична проблематика у працях лінгвістів (за вибором студента).

ПИТАННЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ

1. Соціолінгвістика як наукова дисципліна.
2. Напрями соціолінгвістичних досліджень.
3. Основні соціолінгвістичні проблеми.
4. Соціолінгвістика серед інших лінгвістичних дисциплін.
5. Розвиток соціолінгвістики у Франції.
6. Розвиток соціолінгвістики у Німеччині.
7. Розвиток соціолінгвістики у США.
8. Зародження соціолінгвістики у СРСР (20-40-і роки XX століття).
9. Соціолінгвістичні дослідження 60-70-х років XX ст..
10. Соціолінгвістичні дослідження в Україні: стан, проблеми, перспективи.
11. Мовна спільнота.
12. Рідна мова і суміжні поняття.
13. Літературна мова (стандарт).
14. Мовний код. Переключення та змішування кодів.
15. Соціально-комунікативна система.
16. Мовна норма і мовна варіативність.
17. Комунікативна ситуація.
18. Мовленнєве спілкування, мовленнєва поведінка, мовленнєвий акт.
19. Комунікативна компетенція носія мови.
20. Соціальний статус і соціальна роль.
21. Загальна характеристика методів соціолінгвістики.
22. Відбір інформантів.
23. Методи збирання матеріалу.
24. Методи соціолінгвістичного аналізу.
25. Масові обстеження мовці.
26. Співвідношення напрямів і методів соціолінгвістичних досліджень.
27. Проблема соціальної диференціації мови у світовій лінгвістиці.
28. Соціолект. Різновиди і класифікація соціолектів.
29. Арго. Жаргон. Сленг. Професійні мови.
30. Молодіжний сленг. Студентський і шкільний жаргони.
31. Проблема соціальної обумовленості мовної еволюції.
32. Соціолінгвістичні концепції мовного розвитку (Є.Поливанов, М.Панов, У.Лабов).
33. Мовна ситуація. Диференціація ознак мовних ситуацій.
34. Типи мовних ситуацій.
35. Двомовність (білінгвізм). Типи двомовності.
36. Диглосія.
37. Сучасна мовна ситуація в Україні.
38. Поняття «мовні контакти» і «взаємодія мов». Типи мовних контактів.
39. Мовна інтерференція як наслідок взаємодії мов.
40. Суржик як соціолінгвістичне явище.
41. Допоміжні мови міжетнічного спілкування. Міжнародні і світові мови. Штучні мови.
42. Поняття «мовна політика», «національно-мовна політика». Суб'єкти та компоненти національно-мовної політики.
43. Етапи мовної політики: мовне прогнозування; мовне планування; мовне встановлення; мовне будівництво.
44. Закони про мову. Правовий статус мов.
45. Мовна політика України.

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ МІНІМУМ

Адресант, адресат, анкета (анкетування), антиномія, арго (арготизм), багатомовність, білінгвізм, білінгвізм індивідуальний, білінгвізм масовий, варіативність, двомовність, державна мова, дислосія, диглосія внутрішньомовна, діяхронічна соціолінгвістика, діяхронія, додаткова мова, домінуюча (основна) мова, допоміжна мова, друга мова, експериментальна соціолінгвістика, етнічна мова, етнолект, жаргон (жаргонізм), засвоєна мова, змішування кодів, інтерференція, код, кодифікація, кодове переключення, койне, комунікант, комунікативна компетенція, комунікативна ситуація, комунікативний акт, комунікація, контактна мова, креолізація, креолістика, креольська мова, лінгва франка, лінгвістична конфліктологія, лінгвосоціологія, літературна мова (стандарт), макросоціолінгвістика, мала соціальна група, материнська мова, міжнародна мова, мікросоціолінгвістика, мова міста, мовленнєва діяльність, мовленнєва комунікація, мовленнєва поведінка, мовленнєвий акт, мовна особистість, мовна політика, мовна ситуація, мовна ситуація ендоглосна/ екзоглосна, мовна ситуація збалансована/ незбалансована, мовна ситуація рівноважна/ нерівноважна, мовна спільнота, мовне будівництво, мовне встановлення, мовне планування, мовне прогнозування, національна мова, національно-мовна політика, немовленнєва комунікація, норма мовна, офіційна мова, перша мова, піджин, прикладна соціолінгвістика, просторіччя, професійна мова, професіоналізм, реєстри мови, рідна мова, синхронічна соціолінгвістика, синхронія, сленг (сленгізм), соціалізація, соціальна група, соціальна диференціація мови, соціальна роль, соціальний престиж, соціальний статус, соціально-комунікативна система, соціолект (соціальний діалект), соціолінгвістика, соціологія мови, спостереження, стандартизація, субкод, суржик, сфера використання мови, сфера спілкування, теоретична соціолінгвістика, титульна мова, усне мовлення, форма існування мови, штучна мова, юридичний ранг мови.